

**Рішення спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Спеціалізована вчена рада Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації на тему «Реалізація права на судовий захист у господарських відносинах» за спеціальністю 081 «Право» 22 грудня 2023 року.

Беломєстнов Олександр Юрійович

1978 року народження

Громадянин України

освіта вища: у 2000 році закінчив Донецький національний університет за спеціальністю «Правознавство».

У 2021 р. вступив до аспірантури Донецького національного університету імені Василя Стуса на кафедру цивільного права і процесу за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: Коваль Ірина Федорівна, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Здобувач має 9 наукових праць: 5 статей в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також 4 тез доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, наукових читаннях, зокрема:

**Статті в наукових виданнях,
включених до переліку наукових фахових видань України:**

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Беломестнов О.Ю. Ефективність реалізації права на судовий захист суб'єктами господарювання. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. №2. С. 113-126. DOI <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2022.2.12>

URL: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/article/view/13633>

Ключові слова: регулювання суспільних відносин; господарсько-правова відповідальність; господарсько-правова відповідальність, захист прав та інтересів суб'єктів господарювання; захист прав ефективний судовий захист, суб'єкт господарювання. суб'єкт господарювання.

2. Беломестнов О.Ю. Розмежування юрисдикції господарських і адміністративних судів як передумова реалізації права на судовий захист у сфері господарювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №4. С.189-193. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/42>

URL: http://lsej.org.ua/4_2022/42.pdf

Ключові слова: юрисдикція, юрисдикція, господарське судочинство, господарське судочинство, реалізація права на судовий захист, спори у господарській діяльності, адміністративна юрисдикція, критерії розмежування юрисдикцій.

3. Беломестнов О.Ю., Коваль І.Ф. Щодо реалізації права на судовий захист у справах про банкрутство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 270-273. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/65>

URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/65.pdf

Ключові слова: процесуально-правове регулювання, право на судовий захист, судочинство, припинення суб'єкта господарювання, банкрутство, боржник, неплатоспроможність, принцип правової визначеності.

4. Беломестнов О.Ю. Механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2023. Випуск 77. Частина 1. С. 177-183. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.28>

URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/283069>

Ключові слова: судовий захист, правовий механізм, позов, господарське судочинство, суд, сфера господарювання, спосіб захисту, спосіб захисту, господарський спір.

5. Беломестнов О.Ю. Захист прав суб'єктів господарювання шляхом оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. №1. С. 14-24. DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.3.2

URL: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/article/view/14184/14087>

Ключові слова: господарська юрисдикція, адміністративна юрисдикція, верховенство права, суб'єкт владних повноважень, захист прав та законних інтересів.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Зміст та реалізація права на звернення за судовим захистом суб'єктами господарювання. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (5–6 листопада 2021 р., м. Харків)*. 2021. С.46-49.

7. Беломестнов О.Ю. Правовідносини щодо захисту прав у сфері господарювання: види, галузева природа. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Весняні юридичні читання - 2022” (28 квітня 2022 року, м. Вінниця)*. 2022. С.350-354.

8. Byelomyestnov Oleksandr, Koval Iryna The influence of the practice of the ecthr on the formation of the content of the right to judicial protection of business entities in Ukraine and its implementation. Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 43): *матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції*, (м. Тернопіль, Україна. м. Переворськ, Польща, 21-22 вересня

2022р.) / [редкол.: О. Яремко та ін.] ; ГО “Наукова спільнота”; WSSG w Przeworsku. Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. С. 33-38.

9. Беломестнов О.Ю. Право на доступ до правосуддя у відносинах власності. Четверті наукові читання пам’яті академіка В.К. Мамутова (м. Київ – Одеса, 30 червня 2023 р.). Наук. ред. В.А. Устименко. Київ – Одеса: ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України», 2023. С. 80-84.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради.

Беляневич Олена Анатоліївна, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Павлюченко Юлія Миколаївна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Атаманчук Ірина Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Степанова Тетяна Валеріївна, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова:

По-перше, потребує додаткового обґрунтування пропозиція дослідника про доповнення ГПК України положеннями щодо включення суми неустойки (штрафу і пені) до складу вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження (с.с.158-160 роботи). На даний момент відповідно до ст.12 ГПК України «наказне провадження призначене для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо». І це зрозуміло, оскільки вказаній формі

провадження властивий спрощений підхід до оцінки доказів і стислий термін вирішення справи. Зокрема, останнє є основним критерієм для віднесення спору до категорії, яка може бути розглянута в порядку наказного провадження, оскільки встановлена ГПК України максимальна сума вимоги – 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб – є сумою вимоги, яка може стати підставою і для розгляду справи в загальному позовному, і в спрощеному позовному порядку. Однак більш складні форми суд обирає у випадку, коли є підстави думати, що в процесі з'являться нові учасники або велика кількість матеріалів справи. В тому числі таке відбувається, якщо між сторонами справи є спір щодо грошових вимог, зокрема, щодо правильного розрахування суми неустойки (штрафу, пені). В даному питанні суддя має ретельно вивчити матеріали справи і не може підходити до здійснення провадження спрощено та формально. Тому потребує додаткового обґрунтування пропозиція щодо віднесення спорів щодо сум неустойки (штрафу і пені) до складу вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження.

По-друге, складно погодитися з висновком здобувача про доцільність наділення господарського суду правом залишати без руху позовну заяву, яка надійшла разом з матеріалами адміністративної справи після закриття провадження адміністративним судом першої інстанції, у разі її невідповідності вимогам ГПК України (с.с.182-185, 197 дисертаційного дослідження).

За формальними ознаками впровадження інституту залишення без руху в ході реформи 2017 року було спрямовано на дисциплінування ініціатора судового процесу з метою виконання ним при зверненні до суду всіх необхідних умов для відкриття провадження у справі. Однак пропозиція автора стосується випадків, коли справа пересилається за юрисдикцією з адміністративного суду, в якому провадження було закрито, до господарського суду.

Зокрема, на сьогодні за положеннями Кодексу України з процедур банкрутства у разі відкриття провадження про банкрутство фактично всі справи в будь-яких судах, пов'язаних з боржником, пересилаються до господарського суду для спільного розгляду. Не торкаючись питання, які проблеми організаційного та правового характеру виникають у судді господарського суду у зв'язку з цим, можна погодитись, що перше, з чим стикається такий суддя – це невідповідність оформлення позовної заяви (заяви), її змісту та додатків вимогам, встановленим ГПК України.

Однак слід зауважити, що вказане порушує права позивачів в процесах за участю боржника, оскільки вони, не завжди будучи винними у виникненні певного спору (конфлікту) і подавши позов у відповідний суд, не мають в подальшому підлаштовуватися до вимог іншого процесуального кодексу, якщо вони первісно вірно визначили, до якого суду та за правилами якого процесуального кодексу треба подавати позов.

На нашу думку, більш виваженою пропозицією було б уніфікування у всіх вітчизняних процесуальних кодексах вимог до оформлення та змісту позовної заяви та додатків до неї. Вказане усунуло б вірогідність виникнення ситуації, коли при передачі з суду однієї юрисдикції до іншого матиме місце різниця у вимогах до таких документів. Крім того, дискусійним видається пропозиція здобувача щодо розмежування юрисдикцій у спорах про захист прав у господарських правовідносинах із встановленням на законодавчому рівні критеріїв такого розмежування, до яких запропоновано відносити «суб'єктний склад з урахуванням юридичної природи зв'язків між сторонами» і «характер правових наслідків, які сторони можуть отримати у результаті вирішення їх справи судом» (с.с.76-82 дисертації).

Щодо суб'єктного складу, то наука господарського процесуального права, на нашу думку, давно і виправдано відійшла від вказаного критерію розмежування юрисдикцій, оскільки до господарського суду зараз звертаються різноманітні учасники правовідносин: фізичні, юридичні особи, держава. І визначальним в такому зверненні є характер спірних

правовідносин. Яскравим прикладом превалювання даного критерію над іншими – провадження у справах про банкрутство, про які мова йшла вище. Дійсно, і кредитором, і боржником на даний час відповідно до КУзПБ можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. І норма про передачу всіх пов'язаних справ до господарського суду для спільного їх вирішення також підтверджує вказану позицію.

Щодо другого критерію, то, на нашу думку, «характер правових наслідків» як такий сам потребує додаткового дослідження.

Дорошенко Ліна Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Київський національний університет імені Тараса Шевченка:

По-перше, у дисертації пропонується внести зміни і доповнення в ГПК України в частині закріплення критеріїв оцінки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах щодо їх оскарження за аналогією з тим, як це передбачено положеннями ч. 2 ст. 2 КАС України (с. 192, 203). До таких критеріїв оцінки належить, зокрема, оцінка того, чи діяли зазначені вище суб'єкти безсторонньо (неупереджено), добросовісно, розсудливо тощо, тобто законодавцем в цій нормі використовуються оціночні категорії. Вбачається, що існують певні ризики, що такі зміни в господарсько-процесуальне законодавство не сприятимуть визначеності правових норм та не забезпечуватимуть єдність та передбачуваність судової практики.

По-друге, додаткового обґрунтування потребує пропозиція дисертанта щодо включення суми неустойки (штрафу і пені) до складу вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження (с. 171). Наказне провадження є особливою формою господарського судочинства, призначенням якої є розгляд справ, щодо яких відсутній спір, тобто швидкий та ефективний захист є можливим для безспірних вимог осіб. Щодо стягнення неустойки (штрафу, пені), то встановлення та розмір штрафних санкцій може

бути предметом спору навіть з більшою вірогідністю, ніж розмір основної суми боргу.

По-третє, з огляду на правозастосовну практику, яка склалася на сьогодні, потребують конкретизації запропоновані у дисертаційній роботі зміни до КАС України та ГПК України щодо передачі до господарської юрисдикції спорів за участі боржника у справі про банкрутство. Зокрема, у своїй недавній постанові від 1 листопада 2023 року по справі №908/129/22 Велика Палата Верховного Суду підтримала запроваджені раніше зміни до власних правових висновків щодо визначення юрисдикції податкових спорів, стороною в яких є платник податків щодо якого порушено справу про банкрутство, у межах справ про банкрутство. Наразі згідно з висновками ВП ВС ці справи мають розглядатися судами адміністративної юрисдикції, а не господарськими судами. В зв'язку з зазначеним позиція дисертанта потребує додаткової аргументації.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Беломестнову Олександрю Валерійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова спеціалізованої вченої ради

Олена БЕЛЯНЕВИЧ

